

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. Sınıf

DESTEKLEME ETKİNLİKLERİ

ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI

YAZARLAR

Dr. Yasemin KATI
Ahmet YALÇIN
Elif YILMAZ
Erol YABANERİ
Serkan GÜZEL
Yeliz TEMEL
Yunus SEYLAN
Yusuf Ziya ÖZEN

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 10339
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ: 3560

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Halil İbrahim TOPÇU

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Dr. Bilgen KERKEZ

EDİTÖR

Gonca KARAKUŞ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI

Samet EKER

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI

Fatma KELEŞ

REHBERLİK UZMANI

Füsun AKMANOĞLU ONAT

GÖRSEL TASARIMCILAR

Çağlayan ÇAĞLAYAN

Esra ÇALHAN

İnci YILMAZ ŞİMŞEK

Mehmet Azzem AKGÖZ

ISBN 978-975-11-9110-6

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığının .../.../2025 tarih ve sayılı yazısı ile yardımcı kaynak olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

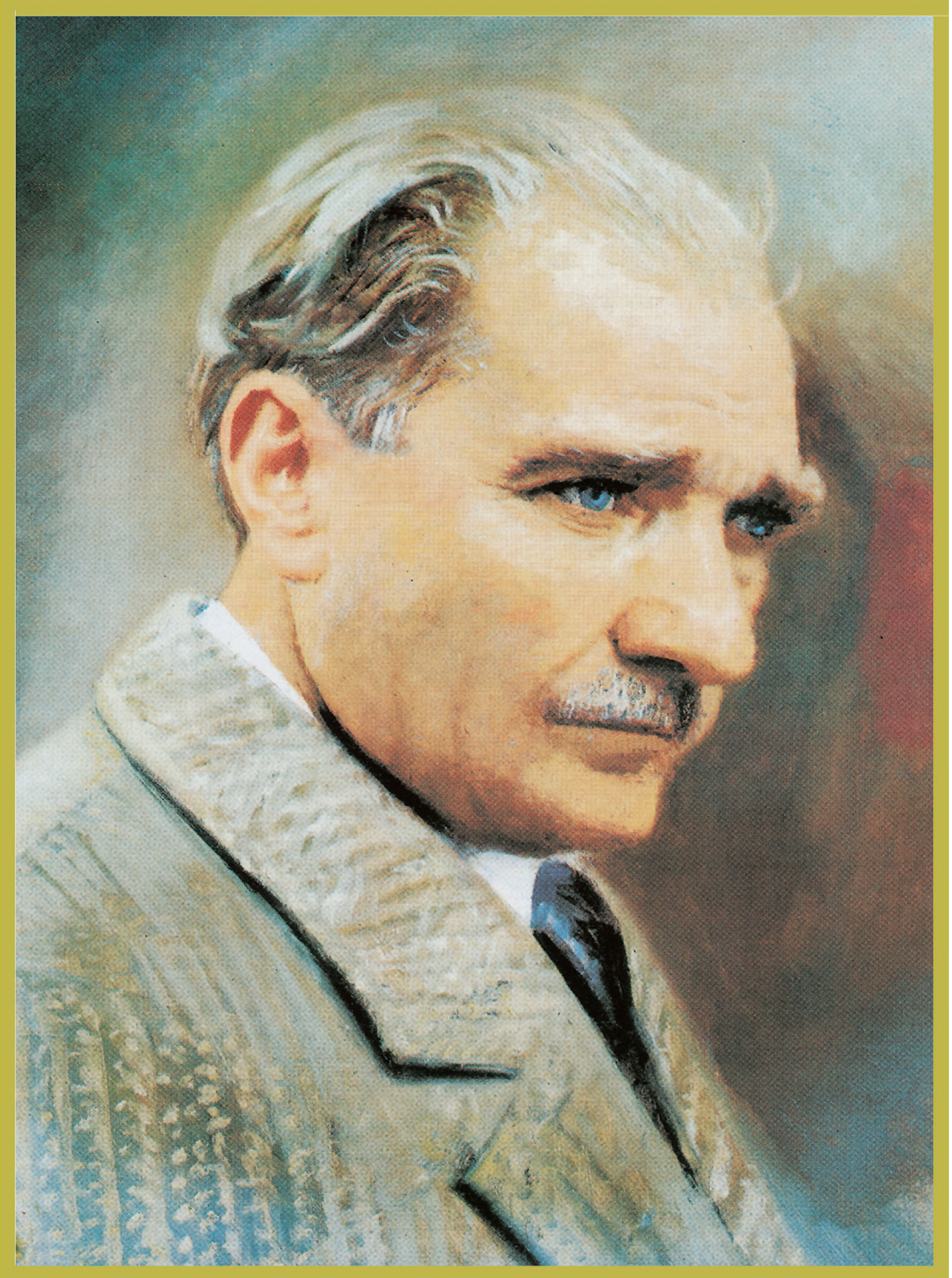
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyâsî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

SUNUŞ

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, farklılaştırılmış öğretimi esas alan bir yaklaşımı benimsemektedir. Bu kapsamda hazırlanmış öğretim programlarında bu yaklaşım doğrultusunda “Farklılaştırma” başlığı altında “Zenginleştirme” ve “Destekleme” bölümlerine birer strateji olarak yer verilmiştir. Farklılaştırılmış öğretimin destekleme boyutu, öğrenme sürecinde daha fazla zamana ve tekrar yapmaya ihtiyaç duyan öğrenciler için içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamında gerekli düzenlemeleri içermektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik yeterliliklerinin düşük olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine bu öğrenciler derin düşünme ve problem çözme yeteneklerine sahip olabilirler. Burada kritik olan öğrencilerin kendi hızlarında ilerleyebilmeleri için gerekli zaman ve desteğin sunulmasıdır. Öğrenme ortamlarını ve ders içeriklerini her öğrencinin kendi hızında ilerlemesine olanak tanıyacak şekilde tasarlamak, öğrencilerin güçlü yönlerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olacaktır.

Destekleme sürecinde öğretim programının amacı; temel bilgi ve kavramları öğrencilere anlaşılır ve etkileşimli bir biçimde sunmak, öğrenme sürecini aşamalı olarak inşa ederek öğrenci odaklı hâle getirmek, ürün aşamasında ise öğrencilerin farklı yöntemlerle öğrendiklerini ifade etmelerine olanak tanımadır. Ayrıca dikkat dağınık unsurları en aza indirerek teknolojiyi öğrenme ortamı ile bütünleştirmek de hedeflenmektedir. Destekleme yaklaşımı; öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına ve öğrenme hızlarına uygun olarak içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamını destekleyerek her öğrencinin öğrenme sürecinden en iyi şekilde faydalanmasını hedefler. Burada amaç, farklı tarzlarda ve hızda öğrenen öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin oluşması ihtimalini öğrenme sürecinin en başında ortadan kaldırmak ve tüm öğrencilerin hedeflenen öğrenme çıktılarına farklı öğrenme yöntemleriyle de olsa ulaşmalarını sağlamaktır.

Farklılaştırma kapsamında hazırlanan “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Destekleme Etkinlikleri Öğretmen Kılavuz Kitabı” disiplin içi ilişkilendirmelere ek olarak disiplinler arası ilişkilendirmeler ve gerçek yaşam uygulamaları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Tasarlanan etkinlikler, öğrenme süreçlerini planlamak üzere örnek teşkil edebilecek nitelikte olup; öğrenci ilgi, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda belirli kısımları seçilerek ve öğrenci seviyesi göz önünde bulundurularak içerik ve verilen süre bağlamında değiştirilerek kullanılabilir. Kılavuzda sunulan etkinlikler, genişletilmiş ve derinlemesine bir öğrenme deneyimi sağlamak amacıyla çeşitli öğretim yöntemleriyle zenginleştirilmiştir. Etkinlikler, görsel materyallerle desteklenmiş ve birden fazla duyuya hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Bu yöntemler, öğrencilerin ilgisini çekmek ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırmak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin aktif katılımını sağlamak ve öğrenme süreçlerini daha etkili hâle getirmek için özel olarak geliştirilmiştir.

Bu etkinlik kılavuzu, öğretmenler için bir etkinlik havuzu oluşturacak nitelikte tasarlanmıştır. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre hazırlanmış etkinliklerle onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarını ve anlamlı ürünler ortaya koymalarını desteklemektedir. Kılavuzdaki içerikler, desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler için uygun stratejilerin benimsenmesine ve uygulanmasına imkân sağlarken onların güçlü yönlerini ortaya çıkarmayı da hedeflemektedir.

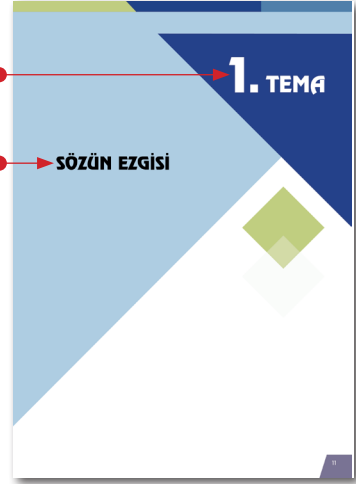

Kitabın Tanıtımı

Kitap temalardan oluşmaktadır. Her tema başında tema kapak sayfası yer almaktadır. Tema kapaklarında o temanın adı ve numarası bulunmaktadır.

Tema numarası

Tema adı

2. ETKİNLİK Kelimelerin Dansı: Tekerleme

Etkinliğin grup ya da bireysel olarak yapıldığını gösterir.

Etkinliğin Amacı

Öğrencilerin masallarda geçen tekerlemelere odaklanarak ses ve kelime tekrarlarının metnin anlam ve ritmine katkısını fark etmelerini ve dilsel farkındalık kazanmalarını sağlayabilme

Etkinlik sonunda öğrencinin hangi beceriyi kazanacağını gösterir.

Destekleme Uygulaması

Öğrencilerin masallarda geçen tekerlemelere dikkat etmeleri, sonraki derse hazırlık amacıyla birkaç tekerleme ezberlemeleri, masallardaki ses ve kelime tekrarlarının metnin içeriğine katkısını fark etmeleri sağlanabilir.

Programın destekleme bölümünde verilen etkinliğin kapsamını gösterir.

Araç Gereç ve Materyaller

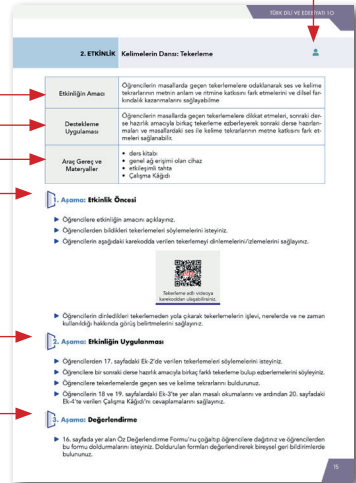
- ders kitabı
- genel ağ erişimi olan cihaz
- etkileşimli tahta
- çalışma kâğıdı

Etkinliğin gerçekleştirilmesi için gereken ve kullanılabilecek araç gereç, eğitim ortamları ve materyalleri gösterir.

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerden bildikleri tekerlemeleri söylemelerini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilerin aşağıdaki karekoda verilen tekerlemeyi dinlemelerini/içlemelerini sağlayınız.

Etkinlikler, adım adım uygulanacak şekilde bölümlere ayrılır.

Görseller, sayfalara orantılı şekilde yerleştirilmiştir.

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

Bireysel etkinlik

Değerlendirme adımlarında hem öğretmen tarafından yapılacak değerlendirmelere hem de öğrencinin kendini değerlendirebileceği ölçme ve değerlendirme araçlarına yer verilmiştir.

Değerlendirme

Öğrencilerin çalışmalarını öğrencilerle incelemek için ilgili alanları tespit ediniz.

Öğrencilerin engellenen motoriklerindeki temelde dışı edilen öğrenimleri engel, ayaksız, kulçuz yapıları parantez gövde ve edebî metinlerinin sadeleştirilmesini, farklı ile ilgili video etkileşimli verileri parantez değerlendirilmesini sağlayınız.

Öğrencilerin parantez amaç ve yöntemlerinin uygun bir şekilde hazırlanmasını sağlayınız.

Öğrencilerin amaç uygun şekilde hazırlanmış parantez fotoğrafı parantez dijital ortamda da parantez değerlendirilmesini sağlayınız.

Değerlendirme

Öğrencilerin hazırladığı parantez Kontrol Listesi aşağıdaki gibidir. Değerlendirme sonunda öğrenciler geri bildirimler vermektedir.

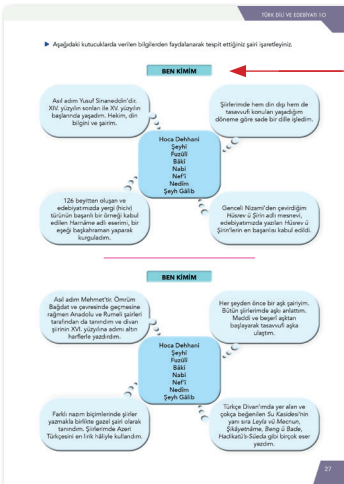
Kontrol Listesi			
Öğrencinin yaptığı çalışmaları aşağıdaki ölçütlerle göre değerlendirilmesini beklemekteyiz:			
Adı Soyadı:	Sınıfı/Numarası:	Evet	Hayır
1. Edebiyat gövdesinden hareketle sosyal, ayaksız, kulçuz yapıları hakkında bilgileri tamdır.			
2. Parantez hazırlanması için kitapları, dergileri, güncel dijital ortamlardan da faydalanmıştır.			
3. Temelde dışı edilen öğrenimleri sosyal, ayaksız, kulçuz yapıları parantez gövdesi parantez yapılmıştır.			
4. Hazırladığı parantez, dışı edilen edebî öğrenimlerdeki metinlerin sadeleştirilmesini beklemekteyiz.			
5. Amaç uygun şekilde hazırladığı parantez fotoğrafı parantez dijital ortamlarda parantez değerlendirilmesini beklemekteyiz.			

Öğrencinin Notları:

Yusuf ve Züleyha ile ilgili videoya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar, akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyalarında karekod üzerine tıklanarak açılabilir.

Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmeleri amacıyla farklı etkinlikler verilmiştir.

Kitabın dijital kopyalarında “İçindekiler” sayfasında başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfa-
larda da tema isimleri üzerine tıklayarak “İçindekiler”
sayfasına ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

1. SÖZÜN EZGİSİ **11**

1. Etkinlik: Ezgi ve Şiir İlişkisi	12
2. Etkinlik: Kelimelerin Dansı: Tekerleme	15

2. KELİMELEİN RİTMİ **21**

1. Etkinlik: İzleyerek Öğreniyorum	22
2. Etkinlik: Ben Kimim?	25

3. DÜNDEN BUGÜNE **29**

1. Etkinlik: Destan, Mesnevi ve Fabl	30
2. Etkinlik: Filmlerle Öğreniyorum	39

4. NESİLLERİN MİRASI **43**

1. Etkinlik: Dönemlerin Sosyal, Siyasi ve Kültürel Yapısı	44
---	----

Kaynakça	48
Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası Karekodu	48
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası	49
Türk Dünyası Haritası	50

1. TEMA

SÖZÜN EZGİSİ

1. ETKİNLİK Ezgi ve Şiir İlişkisi

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin farklı enstrümanları dinleyerek ezgi ile şiir arasındaki ilişkiyi fark etmelerini ve şiirin ritmik yapısına yönelik farkındalık geliştirmelerini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Temayla bağlantılı olarak sınıfta öğrencilerin bağlama, gitar, flüt gibi enstrümanları dinlemesi sağlanarak ezgi ile şiir arasındaki ilişki vurgulanabilir.
Araç Gereç ve Materyaller	- ders kitabı - genel ağ erişimi olan cihaz - etkileşimli tahta

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerden sınıf içindeki eşyalardan ikisinin adını söylemelerini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilerin söyledikleri eşya adlarını tahtaya yazınız.
- ▶ Tahtaya yazdığınız eşya adlarını hecelerine ayırarak, her heceyi ritmik bir şekilde elinizle vurarak söyleyiniz.
- ▶ Daha sonra adınızı ve soyadınızı hecelerine ayırarak, her heceyi ritmik bir şekilde elinizle vurarak söyleyiniz.
- ▶ Öğrencilerle adlarını ve soyadlarını ritimli el hareketleriyle vurup seslendirme çalışması yapınız.
- ▶ Adınızı ve soyadınızı ezgili bir şekilde öğrencilere örnek olarak söyleyiniz.
- ▶ Öğrencilerden adlarını ve soyadlarını ezgili bir biçimde söylemelerini isteyiniz (Öğrencilere çalışmayı yaparken jest ve mimik kullanabileceklerini hatırlatınız.).

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ Öğrencilere aşağıdaki karekoddan verilen enstrüman seslerini dinletiniz.
- ▶ Öğrencilere dinledikleri seslerle ilgili aşağıdaki soruları yöneltiniz.

1. enstrüman sesine
karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. enstrüman sesine
karekoddan ulaşabilirsiniz.

3. enstrüman sesine
karekoddan ulaşabilirsiniz.

Dinlediğiniz sesler hangi enstrümanlara aittir?

Seslerini dinlediğiniz enstrümanlardan hangilerini beğendiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

- Aşağıdaki şiir parçalarını tahtaya yansıtınız ve öğrencilerden okumalarını isteyiniz.

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum

Benim sadık yârim kara topraktır
Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır
(...)

Âşık Veysel

GÜLPEMBE

Sen gülünce güller açar Gülpembe
Bülbüller seni söyler biz dinlerdik Gülpembe
Sen gelince bahar gelir Gülpembe
Dereler seni çağlar sevinirdik Gülpembe

Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin sen inanamadık gülpembe
Bizim iller sessiz bizim iller sensiz olamadı gülpembe
Dudağımda son bir türkü gülpembe
Hâlâ hep seni söyler seni çağırır gülpembe
(...)

Bariş Manço

- Öğrencilere okudukları şiirlerin konusuna, duygusuna ve temasına dair kısa bir değerlendirme yaptırınız.
- Öğrencilere aşağıdaki karekoddan verilen türküyü ve şarkıyı dinletiniz.
- Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamalarını isteyiniz.

Kara Toprak adlı türküyü karekoddan ulaşabilirsiniz.

Gülpembe adlı şarkıya karekoddan ulaşabilirsiniz.

Karekoddan verilen türküde ve şarkıda hangi enstrümanlar kullanılmıştır?

Şiirleri dinledikten sonra şiirlerin anlamında veya duygusunda yaşanan değişimler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- 14. sayfada verilen Çıkış Kartı'nı çoğaltarak öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerden Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.

3-2-1 Çıkış Kartı

3 Yaz: Etkinlik süreci hakkındaki üç görüşünüzü yazınız.

1.

2.

3.

2 Sor: Etkinlikle ilgili daha fazla bilgi almak istediğiniz konulara yönelik iki soru sorunuz.

1.

2.

1 Paylaş: Etkinlik sürecinde dinlediğiniz türkünün ve şarkının size ne/neler hissettirdiğini paylaşınız.

1.

2. ETKİNLİK Kelimelerin Dansı: Tekerleme

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin masallarda geçen tekerlemelere odaklanarak ses ve kelime tekrarlarının metnin anlam ve ritmine katkısını fark etmelerini ve dilsel farkındalık kazanmalarını sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerin masallarda geçen tekerlemelere dikkat etmeleri, sonraki derse hazırlık amacıyla birkaç tekerleme ezberleyerek sonraki derse hazırlanmaları ve masallardaki ses ile kelime tekrarlarının metne katkısını fark etmeleri sağlanabilir.
Araç Gereç ve Materyaller	• ders kitabı • genel ağ erişimi olan cihaz • etkileşimli tahta • Çalışma Kâğıdı

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerden bildikleri tekerlemeleri söylemelerini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilerin aşağıdaki karekodda verilen tekerlemeyi dinlemelerini/izlemelerini sağlayınız.

- ▶ Öğrencilerin dinledikleri tekerlemeden yola çıkarak tekerlemelerin işlevi, nerelerde ve ne zaman kullanıldığı hakkında görüş belirtmelerini sağlayınız.

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ Öğrencilerden 17. sayfadaki Ek-2'de verilen tekerlemeleri söylemelerini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilere bir sonraki derse hazırlık amacıyla birkaç farklı tekerleme bulup ezberlemelerini söyleyiniz.
- ▶ Öğrencilere tekerlemelerde geçen ses ve kelime tekrarlarını buldurunuz.
- ▶ Öğrencilerin 18 ve 19. sayfalardaki Ek-3'te yer alan masalı okumalarını ve ardından 20. sayfadaki Ek-4'te verilen Çalışma Kâğıdını cevaplamalarını sağlayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- ▶ 16. sayfada yer alan Öz Değerlendirme Formu'nu çoğaltıp öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerden bu formu doldurmalarını isteyiniz. Doldurulan formları değerlendirerek bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Ek-1

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı-Numarası:

Bu form, kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru yansıtan seçeneği işaretleyiniz. "Hayır" ve "Kısmen" seçeneklerini işaretlediyseniz bu davranışlarınızdaki eksiklerinizi gözden geçiriniz.

Ölçütler		Dereceler		
		Evet	Kısmen	Hayır
1	Tekerleme ezberledim.			
2	Ezberlediğim tekerlemeyi söyledim.			
3	Tekerlemenin işlevini belirttim.			
4	Bir masalda geçen tekerlemeleri belirledim.			
5	Masaldaki ses ve kelime tekrarlarını buldum.			
6	Masaldaki ses ve kelime tekrarlarının metnin içeriğine katkısını fark ettim.			

Ek-2

İğne, iplik, makara; Akdeniz, Karadeniz, Marmara; Türkiye'nin başşehri Ankara'dır, Ankara... Ankara'da kadife, kızın adı Latife; oturmuş halı dokur, dilinde bülbül okur... Ne bülbül ne gül, şen olsun deli gönül... Bir tabak aşım olsa, iki kardeşim olsa biri oğlan, biri kız; biri ay, biri yıldız... Bayrak yapsam başıma, toprağıma taşıma. Bereket yağar bereket, her şeyde var bir hikmet...

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski harman içinde... Ben deyim bu ağaçtan, siz deyin şu yamaçtan, uçtu uçtu bir kuş uçtu, kuş uçmadı gümüş uçtu, gümüş uçmadı Memiş uçtu... Uçar mı, uçmaz mı demeye kalmadı, anam düştü eşikten, babam düştü beşikten... Biri kaptı maşayı, biri aldı kaşağıyı, dolandım durdum dört köşeyi... Vay ne köşe bu köşe! Dil dolanmadan ağız varmaz bu işe. Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, şu köşe güz köşesi, diye iki tekerleyip üç yuvarlarken aşağıdan sökün etmez mi Maraş Paşası!

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde... Üşüdüm Allah üşüdüm, daldan armut düşürdüm. Armudumu yemişler, bana çirkin demişler... Çirkin değil güzelim, inci mercan dizerim. Ben mercandan geçemem, Aksaray'a göçemem... (...) Çık çıkalım çardağa, taş atalım çaylağa; çaylak başın kaldırmış, ayvaları çaldırmış... Hani kâğıt, hani defter? Bir de gelmiş çevre ister! Çevrede güller, sendeki diller; ben gider oldum, duymasın eller...

Ek-3

AÇIL SOFRAM AÇIL

(...)

Bir varmış bir yokmuş, Allahın kulu çokmuş. Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir Keloğlan varmış...

Günlerden bir gün o Keloğlan bu sokak benim, şu sokak senin dolaşırken iki taş arasında bir on para bulur ama "Ne alsam, ne alsam?" diye de düşünüp durur: "Üzüm alsam, çöpü çıkar! Erik alsam çekirdeği çıkar! Et alsam hani ocak? Ot alsam hani bıçak?.. İyisi mi kaygısız başım, ağrısız dişim; leblebi alırım da kütür kütür yerim; artanını da götürür anama veririm?" der, alır leblebiyi, düşer yola... Yine şura senin, bura benim derken varır bir kuyu başına. "Acep ne kuyudur bu kuyu, içilir mi ki suyu?" diye eğilir bakar amma derinmiş kuyu, görünmez suyu... Daha daha eğileyim derken yarım leblebisi suya düşmesin mi? Keloğlan'ın da akli başından gider:

"A kara kuyu, kara kuyu! Sen esirge benden bir yudum suyu... Sonra dönüp elsiz ayaksız gel de al elimden leblebiyi, hoppala yavrum hoppala! Nerdeymiş bu yağ, bu yağma? De hadi, verirsen ver leblebimi, (...)" der. Bir söyler ses çıkmaz, iki söyler ses çıkmaz, üçüncüsünde bir Arap bacı çıkar kuyudan "Ne istiyorsun Keloğlan? diye sorar. "Ne isteyeceğim, leblebimi istiyorum!" der. Arap bacı da "A Keloğlan, yarım leblebin, su perisinin düğününe çerez oldu. Koca bir düğün halkı yedi yedi, bitmedi, hâlâ da yiyip duruyorlar; eksik artık helal et! Onun yerine sana öyle bir sofraya getirdim, öyle bir sofraya getirdim ki 'Açıl sofram açıl!' dersin, açılır; yersin, içersin; sana da yeter, ona da yeter, ne tükenir ne biter. Sonra 'Kapan sofram, kapan!' dersin, kapanır." Der. Demesiyle kaybolması da bir olur Arap'ın... Keloğlan, "Bak hele şu kismetle, insanın kaşığına nasıl da çıkıyor!" diye düşünür, sofrayı omuzuna vurup eve döner.

Çındılpıt deyip kapıdan girince anası onu şöyle bir tepeden tırnağa süzer, sonra ağız dilden söz açıp "Ne o yine Keloğlan, ağzın kulaklarına varıyor?" diye sorar. Keloğlan anasının sözünü ağzında kor: "Açıl sofram açıl!" der demez, önlerine öyle bir sofraya açılır, öyle bir sofraya açılır ki... Çeşit çeşit yemekler, baklavalara, börekler... Bu defa da anasının ağzı kulaklarına varır; yerler yerler bitmez, içerler içerler tükenmez; sonra "Kapan sofram, kapan!" der Keloğlan, kapanır sofraya!

(...)

Bu şekilde günler günleri kovalar. Keloğlan anasıyla konuşup komşuları yemeğe çağırmak istediğini söyler. Anası istemeye istemeye buna razı olur. Ancak oğlunu uyarmaktan da geri durmaz.

Keloğlan'ın yemeğe çağırdığı komşular gelir. Keloğlan'ın ziyafet sofrasını görünce hepsinin gözleri fal taşı gibi açılır. Bol bol yer, içer ve pek memnun olarak evlerine dönerler.

Herkes gittikten sonra Keloğlan bir de bakar ki sofranın yerinde yeller esiyor. Bunun üzerine Keloğlan sofrayı arayıp sorar. Bulamayınca yine sihirli kuyunun başına gider.

Keloğlan, sihirli kuyunun yolunu tutar, tutar ama o gider, yol gider; o gider, yol gider, gölgesi peşi sıra tin tin eder, derken akşamın bir saatinde kuyunun başına varır:

"A kara kuyu, kara kuyu! Bir verip bir almak Allah'a yakışır, sen kimden öğrendin bu huyu? Periler mi gönderdin? Pirleri mi gönderdin? N'ettin, n'eyledin? Ben uyur, anam uyanıkken sofrayı aldırдың evimden? Döne döne pazarlık olacaksa ver sen de benim leblebiyi!" der. Bir söyler, kuyudan ses çıkmaz, iki söyler, ses çıkmaz, üçüncüsünde bir Arap bacı çıkar:

"Gene ne istiyorsun Keloğlan?" der. Keloğlan da:

"Ne isteyecekmişim? Ya aldığın leblebiyi ya verdiğin sofrayı. Öyle ya, o gün bugün doyduğum, doyacağım yok; anamın el kadar ekmeği de bana yetmiyor.

Şimdi elim boş, yüzüm kara dönemem!" der. Arap bacı da: "Kem küm etme Keloğlan, senin yarım leblebi düğüne derneğe harlandı; artanı da su perisine çerez oldu; bu defa da sana öyle bir değirmen getirdim ki... Sağa çevirirsen altın öğütür, sola çevirirsen gümüş öğütür, bugüne de yeter, yarına da yeter, düğüne de yeter, bayrama da yeter! Bileğine kuvvet; çek çekebildiğin, çevir çevirebildiğin kadar!" der, demesi ile kaybolması da bir olur.

(...)

Önceleri değirmeni güzelce kullanan Keloğlan zamanla yorulur ve değirmeni durdurur. Değirmen dura dura paslanır ve çalışmaz olur. Keloğlan, bu işin içinde Arap Bacı'nın olduğunu düşünerek yine sihirli kuyunun başına gider. Bu kez Arap Bacı Keloğlan'a sihirli bir tokmak verir. Bu tokmak kim haksızlık ederse ona vuracaktır ancak Keloğlan bu sihirli tokmağı da hakkıyla kullanamaz. Anasıyla dertleşen Keloğlan pişman olmuştur.

"A kel oğlum, keleş oğlum; yılan yılan iken toprağı bile kanaatle yalar. Bundan örnek alacak yerde gösterişe düşüp de el âlemi toplamasaydın o sofracık ne yiter ne biterdi; o güne de yeter, bugüne de yeterdi.

Haydi o sofracıktan oldun, ya şu değirmene ne demeli? Allah yine yüzüne bakıp hâline acıdı da bari bu işe koşulup sebeplensin diye bir de tutup bunu gönderdi. Dört ayağını uzatıp (...) yatacağına bu değirmenin kulpuna yapışılacağı gibi yapışsaydın, sağ elin durursa sol elinle, sol elin yorulursa sağ elinle çevirseydin, ne paslanır ne küflenir; altın, gümüş dediğin evimize oluk gibi akardı.

Şimdi, son pişmanlık para etmez ama oğul, başına böyle bir felaket tokmağı indikten geri, belki aklın başına gelir de bundan sonra ya Allah'ın verdiği ile kıt kanaat geçinir gidersin ya da tuttuğun, tutacağın işe koşulacağın gibi koşulursun. Günün birinde önu söğütlü değirmen olamazsan bile gözümün bebeği, evimin direği olursun inşallah!" der.

Öğüt olur da kim tutmaz ki Keloğlan tutmasın! Ana öğüdü, öğütlerin anasıdır, der; ekmeğini tuza batırıp oturacak yerde varır, bir zorlu işe koşulur; gece demez, gündüz demez yorulur mu yorulur; evlerine altın oluk gibi akmaz ama alın terinden öyle bir pırlanta yapar ki görenler parmağını ısıtır. Gerçi sofralarını, ne Arap bacı kurar ne kum hacı kaldırır; ille velakin eli kolu dert görmesin, iki cihanda yüzü ak olsun, yine anacığı serer, anacığı derler; yerler, içerler, öte yana geçerler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

Eflâtun Cem Güney, Masallar

Ek-4

Çalışma Kâğıdı

Öğrencinin Adı Soyadı: Sınıfı-Numarası:

Yaptığınız çalışmadan ve ön bilgilerinizden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. *Açıl Sofram Açıl* masalından tekerlemeleri çıkararak masalı tekrar okuyunuz. Masalda ne tür değişiklikler olduğunu yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Masallara genellikle tekerleme ile başlanmasının sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Masalda "açıl sofram açıl, kapan sofram kapan, a kara kuyu, kara kuyu" gibi ifadelerin kullanılmasının söyleyişe katkısı neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Masallardaki ses, kelime tekrarları ve tekerlemeler masalı okurken sizde nasıl bir etki bırakmıştır?

.....

.....

.....

.....

.....

2. TEMA

KELİMELEİN RİTİMİ

1. ETKİNLİK İzleyerek Öğreniyorum

Etkinliğin Amacı	Tema kapsamında tahlil edilen şiir türleriyle ilgili videolar izleyerek bu şiir türlerinin genel özelliklerini kavrayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilere tema kapsamında tahlil edilen türlerle ilgili çeşitli videolar izletilebilir.
Araç Gereç ve Materyaller	- ders kitabı - yazı araç gereçleri - etkileşimli tahta - Çalışma Kâğıdı

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerden etkinlik boyunca not almaları için yazı araç gereçlerini hazırlamalarını isteyiniz.
- ▶ Öğrencilere etkinlik boyunca izleyecekleri videolarla ilgili
 - konuya,
 - anlatıma,
 - okunan şiirlere,
 - yapılan açıklamalara,
 - görsel ve işitsel unsurlara
 yönelik not almaları gerektiğini belirtiniz.

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ Öğrencilerin aşağıdaki karekodlarda yer alan videoları izlemelerini sağlayınız.

Hayat Kısa Kuşlar Uçuyor:
Ahmet Haşim adlı videoya
karekoddan ulaşabilirsiniz.

Gazel ile ilgili videoya
karekoddan ulaşabilirsiniz.

- ▶ 24. sayfadaki Ek-1’de yer alan Çalışma Kâğıdını çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- ▶ Öğrencilerin Çalışma Kâğıdındaki soruları dinledikleri/izledikleri videolardan faydalanarak cevaplamalarını sağlayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- ▶ 23. sayfada verilen Çıkış Kartı’nı çoğaltarak öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerden dinledikleri/izledikleri videolardan faydalanarak Çıkış Kartı’nı doldurmalarını isteyiniz.

3-2-1 Çıkış Kartı

3 Yaz: Öğrendiğiniz üç önemli bilgiyi yazınız.

1.

2.

3.

2 Sor: Merak ettiğiniz iki soru sorunuz.

1.

2.

1 Paylaş: Öğrendiklerinizin önemi hakkında düşüncelerinizi paylaşınız.

1.

Ek-1

Çalışma Kâğıdı

Öğrencinin Adı Soyadı: Sınıfı-Numarası:

Dinlediğiniz/izlediğiniz videolardan faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ahmet Haşim ile ilgili dinlediğiniz/izlediğiniz videoda *Merdiven* şiirine siz olsaydınız hangi başlığı verirdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz videolardaki şiirlerden hangisini daha çok beğendiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Merdiven* şiirini mi yoksa Fuzûlî'nin *Usanmaz mı* gazelini mi daha kolay anladınız? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Etkinlik boyunca almış olduğunuz notlardan faydalanarak saf şiirin ve gazelin genel özelliklerini içeren bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ETKİNLİK Ben Kimim?

Etkinliğin Amacı	Divan edebiyatının önemli sanatçılarını verilen bilgilerden hareketle bulup tanıyabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilere “Ben Kimim” oyunu oynatılarak dönemin önemli sanatçıları, eserleri vb. kavratılabilir.
Araç Gereç ve Materyaller	• etkileşimli tahta • genel ağ erişimli cihazlar • yazı araç gereçleri

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ 27. ve 28. sayfalarda yer alan “Ben Kimim?” adlı etkinlik kâğıdını etkileşimli tahtada açarak veya etkinlik kâğıdının çıktısını alarak öğrencilerin görmesini sağlayınız.

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ “Ben Kimim?” adlı etkinlikte konuşma balonları içinde yer alan cümlelerin çember içinde ismi yazılı olan şairlerden birine ait olduğunu ve bu bilgilerden hareketle ilgili şairin kim olduğunu öğrencilerin bulması gerektiğini belirtiniz.
- ▶ Etkinliği birden fazla öğrenci ile gerçekleştiriyorsanız bir öğrencinin konuşma balonları içindeki cümleleri okumasını, diğer öğrencinin ise bu bilgilerden hareketle ilgili şairi tespit etmesini sağlayınız. Etkinliği tek öğrenci ile gerçekleştiriyorsanız konuşma balonları içindeki cümleleri siz okuyunuz ve öğrencinin bu bilgilerden hareketle ilgili şairi bulmasını sağlayınız.
- ▶ Konuşma balonları içinde verilen bilgileri yetersiz bulması durumunda öğrencilerin ilgili şaire yönelik istediği en fazla üç soruyu sorma hakkına sahip olduğunu ifade ediniz.
- ▶ Konuşma balonlarının içindeki cümleler okunurken bu şairin kim olduğunu tespit etmekle sorumlu olan öğrencinin genel ağ erişimli cihazlardan veya arzu ettiği güvenilir kaynaklardan gerekli araştırmaları yapmasına yardımcı olunuz.
- ▶ Aynı amaca yönelik dört adet “Ben Kimim?” etkinliğinin yer aldığı etkinlik kâğıdındaki bilgilerden hareketle tespit edilen şairin bir kalem yardımıyla işaretlenmesi veya çerçeve içine alınması gerektiğini belirtiniz ve diğer etkinlikleri de aynı şekilde tamamlayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- ▶ 26. sayfada verilen Çıkış Kartı’nı çoğaltarak öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerden yaptıkları çalışmalardan faydalanarak Çıkış Kartı’nı doldurmalarını isteyiniz.

3-2-1 Çıkış Kartı

3 Yaz: Divan şiiri şairleri içinde ilginizi en fazla çekenlerden üçünü yazınız.

1.

2.

3.

2 Sor: Divan şiiri şairlerinden en çok merak ettiğiniz birine yönelik iki soru sorunuz.

1.

2.

1 Paylaş: Divan şairlerine yönelik düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.

► Aşağıdaki kutucuklarda verilen bilgilerden faydalanarak tespit ettiğiniz şairi işaretleyiniz.

BEN KİMİM

Asıl adım Yusuf Sinaneddin'dir. XIV. yüzyılın sonları ile XV. yüzyılın başlarında yaşadım. Hekim, din bilgini ve şairim.

Şiirlerimde hem din dışı hem de tasavvufi konuları yaşadığım döneme göre sade bir dille işledim.

Hoca Dehhani
Şeyhî
Fuzûlî
Bâkî
Nabi
Nef'î
Nedîm
Şeyh Gâlib

126 beyitten oluşan ve edebiyatımızda yergi (hiciv) türünün başarılı bir örneği kabul edilen *Harnâme* adlı eserimi, bir eşeği başkahraman yaparak kurguladım.

Genceli Nizami'den çevirdiğim *Hüsrev ü Şirin* adlı mesnevi, edebiyatımızda yazılan *Hüsrev ü Şirin*'lerin en başarılısı kabul edildi.

BEN KİMİM

Asıl adım Mehmet'tir. Ömrüm Bağdat ve çevresinde geçmesine rağmen Anadolu ve Rumeli şairleri tarafından da tanındım ve divan şiirinin XVI. yüzyılına adıma altın harflerle yazdırdım.

Her şeyden önce bir aşk şairiyim. Bütün şiirlerimde aşkı anlattım. Maddi ve beşerî aşktan başlayarak tasavvufi aşka ulaştım.

Hoca Dehhani
Şeyhî
Fuzûlî
Bâkî
Nabi
Nef'î
Nedîm
Şeyh Gâlib

Farklı nazım biçimlerinde şiirler yazmakla birlikte gazel şairi olarak tanındım. Şiirlerimde Azeri Türkçesini en lirik hâliyle kullandım.

Türkçe Divan'ımda yer alan ve çokça beğenilen *Su Kasidesi*'nin yanı sıra *Leyla vü Mecnun*, *Şikâyetnâme*, *Beng ü Bade*, *Hadikatü's-Süeda* gibi birçok eser yazdım.

BEN KİMİM

Edebiyatımıza fikri getiren şair olarak tanındım ve daha çok didaktik şiirler yazdım. Böylece divan edebiyatında "hikemî şiir" anlayışını geliştirdim.

Şiirlerimde hikmetli sözlere, atasözlerine ve özdeyişlere yer verdim.

Hoca Dehhani
Şeyhî
Fuzûlî
Bâkî
Nabî
Nef'î
Nedîm
Şeyh Gâlib

Şiirlerimde İstanbul Türkçesini yaşadığım XVII. yüzyıla göre sade ve anlaşılır kullandım.

Oğluma öğütler vermek için yazdığım didaktik mesnevi *Hayriyye* ve Feridüddin Attar'dan çevirdiğim aşk konulu *Hayrabâd* mesnevileri ile tanındım.

BEN KİMİM

XVIII. yüzyılda yaşadım, Lale Devri'nin zevk ve eğlence şairi olarak tanındım. Şiirlerimin konusunu aşk, Sadabad gezintileri, zevk ve sefadan aldım.

Gazel ve kasideler yazmakla birlikte şarkı türünün en önemli şairi olmayı başardım.

Hoca Dehhani
Şeyhî
Fuzûlî
Bâkî
Nabî
Nef'î
Nedîm
Şeyh Gâlib

Mahallîleşme akımının temsilcilerinden biri olarak şiirlerimde İstanbul Türkçesini sade, yalın ve içten bir söyleyişle kullandım.

Şiirlerimi bir araya getirdiğim *Divan*'ımla tanındım ve divan şiiri geleneği içinde hece ölçüsüyle de şiirler yazan ender şairler arasında yer aldım.

3. TEMA

DÜNDEN BUGÜNE

1. ETKİNLİK

Destan, Mesnevi ve Fabl

Etkinliğin Amacı	Tema kapsamında tahlil edilen destan, mesnevi ve fabl türleriyle ilgili verilen çalışma kâğıtlarını doldurabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerin tema kapsamında tahlil edilen türlerle ilgili çalışma kâğıtlarını doldurmaları istenebilir.
Araç Gereç ve Materyaller	- ders kitabı - genel ağ erişimi olan cihaz - etkileşimli tahta - yazı araç gereçleri - Çalışma Kâğıdı

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerin ön bilgilerini tespit etmek amacıyla aşağıda verilen tabloyu etkileşimli tahtada açarak doldurmalarını sağlayınız.

Aşağıdaki tabloda verilen özellikler hangi tür için geçerliyse onaylama işareti (✓) ile işaretleyiniz.

Özellikler	Destan	Mesnevi	Fabl
Olağanüstü olayları anlatan sözlü edebiyat geleneğine ait anonim ürünlerdir.			
Divan edebiyatının her beyti ayrı uyaklı bir nazım biçimidir.			
Kahramanları çocuklukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâyelerdir.			
Günümüzdeki hikâye ve romanın yerini tutan bir türdür.			
Teşhis ve intak sanatından yararlanır.			
Yer ve zaman unsurları çok belirgin değildir.			
Genellikle aşk, kahramanlık, din ve tasavvuf gibi konular işlenir.			
Didaktik eserlerdir ve çocuk eğitiminde sıkça kullanılır.			
Kaynağını tarihte yaşanmış gerçek olaylardan alır.			
Özgürlük, yardımseverlik, adalet gibi değerlere yer verilir.			

- ▶ Tabloyu doldururken öğrencilerin türlerle ilgili eksik bilgileri varsa bunları güvenilir kaynaklardan araştırarak tamamlamalarını sağlayınız.

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ Öğrencilere 33-34-35-36-37-38. sayfalarda verilen çalışma kâğıtlarını çoğaltarak dağıtınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- ▶ 32. sayfada Ek-1’de verilen Öz Değerlendirme Formu’nu çoğaltıp öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerin bu formu doldurmalarını sağlayınız.

Ek-1

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı-Numarası:

Bu form etkinlik sürecinde kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Aşağıdaki soruların cevaplarını verilen boşluklara yazınız.

1. Bu etkinlikte neler öğrendim?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Bu etkinlik sırasında en çok hangi çalışmada zorlandım? Neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Etkinlik sonrasında destan, mesnevi ve fabl türleriyle ilgili farklı olarak öğrenmek istediğim şeyler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

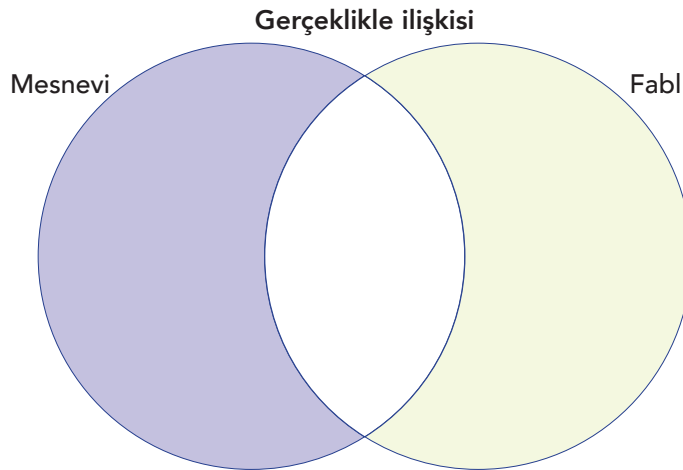
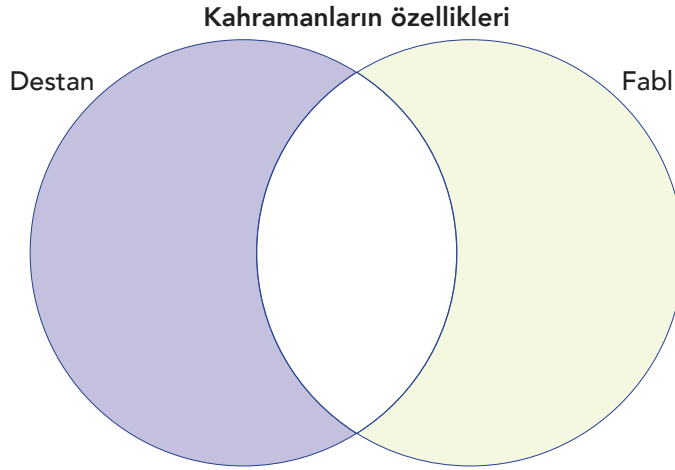
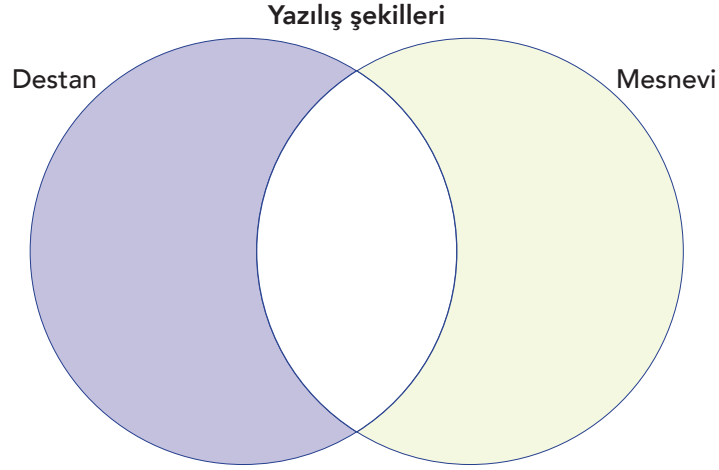
.....

.....

Ek-2

1. Çalışma Kâğıdı

1. Destan, mesnevi ve fabl türlerini aşağıdaki Venn şemalarında belirtilen ölçütlere göre karşılaştırarak boş bırakılan bölümleri doldurunuz.

2. Destanla ilgili kavramları aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerlere yazınız.

3. Aşağıda *Türeyiş Destanı*’ndan bazı cümleler verilmiştir. Bu cümleleri verilen kelimelerle doğru bir şekilde eşleştiriniz.

Kara-Korum çaylarından sayılan iki nehir vardı. Bunlardan birine Toğla ve diğerlerine de Selenge adı verilirdi. Bu nehirler akarak, Kamlancu adlı bir yerde birleşirlerdi.

a

☐

olağanüstülük

Bir gün bu iki ağacın arasına, gökten bir ışık inmişti. Bunun üzerine, iki yandaki dağlar yavaş yavaş büyümeğe başladılar. Bu durumu gören halk ise, hayretler içinde kalmıştı.

b

☐

mekân

Bu çocuklar arasında Bökü-Tegin, gerek güzelliği ve gerekse boyu bosu, sabrı, iradesi, ileriye görüşü bakımından diğerlerinden daha ileride idi. Ayrıca bütün milletlerin dillerini ve yazılarını da biliyordu.

c

☐

olay

Bögü-Han, askerlerini topladı ve onlardan 300.000 kadar seçme askerini Sonkur-Tegin’in komutasına verdi. Ayrıca Sonkur-Tegin’ in Kırgız ve Moğol ülkelerine akın yapmasını emretti. 100.000 askerini de Kotur-Tegin’in komutasına verdi ve onu da akın için Tankut tarafına gönderdi.

ç

☐

çatışma

Ek-2

2. Çalışma Kâğıdı

Aşağıda verilen yönergeleri ve aşamaları uygulayarak 36. sayfadaki mesnevi infografiğini doldurunuz.

Yönerge

- Hazırlıklarınızı sınıf dışında yapınız.
- Çalışmanızın hazırlığını ve sunumunu size verilen süre içinde gerçekleştiriniz.

Aşamalar

1. Hazırlayacağınız infografikte kullanmak üzere mesnevi türünün genel özellikleri hakkında bilgi toplayınız ve bilgilerin güvenilir kaynaklardan alındığına emin olunuz.
2. Infografikte kullanacağınız görselleri belirleyiniz.
3. Infografiğiniz için planlama yapınız.
4. Infografiğinizi hazırlarken kısa ve öz bir anlatım tercih ediniz.
5. Infografiğinizi oluşturarak sınıfta paylaşınız.
6. Size gelen dönütlere göre infografiğinize son şeklini verip bu çalışmanızı okulun genel ağ adreslerinde ve EBA gibi güvenilir dijital ortamlarda paylaşınız.

Infografiğinizi aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine dikkat ederek oluşturunuz.

Ölçütler	Açıklama
Bilgi Toplama	Mesnevi türü ile ilgili güvenilir kaynaklardan araştırma yapma ve elde edilen bilgileri sunma.
Düzenleme	Bilgileri etkili ve anlaşılır bir biçimde sunma.
Görsel Kullanımı	Metni görseller kullanarak zenginleştirme.
Yazım ve Noktalama	Metinde yazım ve noktalama kurallarına uyma.
Zaman Kullanımı	Metni hazırlama ve sunma sürecinde belirlenen süreye uyma.

Etkinlik sürecindeki deneyimlerinizi ve gözlemlerinizi değerlendiren bir yansıtma yazısı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

GÖRSEL

GÖRSEL

GÖRSEL

GÖRSEL

GÖRSEL

3. Çalışma Kâğıdı

1. Aşağıda karışık olarak verilen fablın olay örgüsünü uygun şekilde numaralandırarak sıralayınız.

HASTA GEYİK

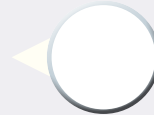
Giderken de hak ettik diye
Geyiğin çayırılığına dalmışlar
Biraz şurdan, biraz burdan.
Bu yeşil, bu sarı derken,
Hastaya çalılar kalmış yiyecek.

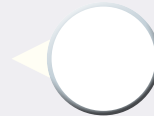
Gücü de yok ki uzaklara gitsin.
Hastalığı atlatmış da bîçâre,
Açlıktan ölmüş.

Oysa hiç kalabalık etmeseler daha iyi
– Aman gidin ne olur, demiş hasta;
Bırakın da rahat öleyim bari!
Ağlayıp durmayın başımda.

– Hiç olur mu? Boynumuzun borcu;
Dünyada bırakmayız, demişler.
Kalmışlar da kalmışlar
Hastayı canından bezdiresiye.

Bedava kim kime bakar, zavallı geyik
Hastalık yıkım, hele bu zamanda.
Hey Allahım, ne günlere kaldık!
Herkes yalnız kendi çıkarında.

Bir geyik hastalanmış Geykistan'da
Eş dost sükün etmiş,
Birikmişler geyiğin başucuna.
Kimi geçmiş olsun der,
Kimi ah vah eder
Kimi avutmak ister geyiği.

La Fontaine (La Fonten), Masallar

(çev.: Sabahattin Eyüboğlu)

2. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

intak

zaman

soyut

ilahi

ders

teşhis

mekân

öğüt

evrensel

- Fabllarda genellikle adalet, doğruluk, alçak gönüllülük, yardımseverlik, cömertlik, dostluk gibi konular işlenir.
- İnsanların yaşadığı olaylar, insan dışındaki canlı ve cansız varlıklar yaşamış gibi gösterilerek okuyucuların çıkarmasını amaçlar.
- Fablın bölümünde olayla ilgili ana fikir verilir.
- Fabllarda ve sanatlarına başvurulur.
- Fabllarda ve unsurları belirgin değildir.

3. Aşağıdaki fablı okuyarak bu fabldan çıkarılabilecek ders ile ilgili atasözlerini verilen tabloda işaretleyiniz.

AĞUSTOS BÖCEĞİ İLE KARINCA

Ağustosböceği bütün yaz
Saz çalmış, türkü söylemiş.
Karakış birden bastırınca
Şafak atmış zavallıda;
Bir şey bulamaz olmuş yiyecek:
Koca ormanda ne bir kurtçuk, ne bir sinek.

Gitmiş komşusu karıncaya:
– Aman kardeş, demiş, hâlim fena;
Bir şeycikler ver de kışı geçireyim,
Yaz gelince öderim,
Hem de faizi maiziyle;
Ağustos geçirmem bile.
Ödemezsem böcek demeyin bana.

Karınca iyidir hoştur ama
Eli sıkıdır: Can verir, mal vermez.
– Sormak ayıp olmasın ama, demiş;
Bütün yaz ne yaptınız?
– Ne mi yaptım? Demiş ağustosböceği;
Gece gündüz türkü söyledim;
Fena mı ettim sizce?
– Yoo, demiş karınca, ne mutlu size;
Ama hep türkü söylemek olmaz;
Kışın da oynayın biraz.

La Fontaine (La Fonten), Masallar
(çev.: Sabahattin Eyüboğlu)

ATASÖZÜ

Emek olmadan yemek olmaz.	☐
Ağustosun yarısı yaz yarısı kıştır.	☐
Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz.	☐
Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.	☐
Selam verdik, borçlu çıktık.	☐

2. ETKİNLİK Filmlerle Öğreniyorum

Etkinliğin Amacı	Temada incelenen metinlerle ilgili film izleyebilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden incelenen metinlerin filmi varsa bu filmi izlemeleri istenebilir.
Araç Gereç ve Materyaller	• ders kitabı • yazı araç gereçleri • etkileşimli tahta • Çalışma Kâğıdı

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ Öğrencilerin dinleyecekleri/izleyecekleri videolarla ilgili ön bilgilerini oluşturmak amacıyla aşağıda verilen makaleleri etkileşimli tahtaya yansıtarak okumalarını sağlayınız.

DEVLET ANA ROMANI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Devlet Ana, Kemal Tahir'in tarihsel romanlarından olup bu eserde Osmanlı devletinin kuruluş dönemi konu edinilir. Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı yıllarda, Osmanlıların bir devlet kurma macerası ile Bizans ve Bizans'a bağlı tekfurların Bursa ve çevresinin Türklerin eline geçmesini önleme çabaları romanın ana eksenini oluşturur. (...)

Devlet Ana, 1967 yılında ilk baskısını yapmış olup kısa sürede Türk edebiyatının klasikleri arasına girmiştir. TDK 1968 Roman Ödülü'nü alan eser, Osmanlı'nın aşiretten devlet haline gelişini konu edinmiştir. Realist bir bakış açısıyla yazılmış olan eserde, Ertuğrul Gazi'nin yaşlılık ve ölüm günleri, Osman Gazi'nin bey oluşu ve Orhan Bey'in çocukluktan gençliğe geçiş dönemleri ele alınmıştır.

Kemal Tahir, romana önce *Osmanlı Çekirdeği* adını vermek istemiş, sonra *Devlet Ana* ismini uygun görmüştür. Yazar, "Anadolu halklarının kişisel ve toplumsal özelliklerini saptamak için, Osmanlı İmparatorluğu'nun yedi yüz yıl yaşamasını sağlayan gücün kaynağına bakmak gerektiğini" ifade eder. Günümüz toplumunun problemlerinin çözümü ve geleceğe hazırlanması için mazi iyi irdelenmelidir.

Devlet Hatun, Rum bacılarına başkan seçilmiş olan Bacıbey'dir. Uzun boylu, yiğit bir kadındır. Güçlü ve dirayetli olmasından dolayı da Ertuğrul Bey'den başkasını dinlemez olur. "Bacıbey, bir yandan disiplinli sert mizacı, öte yandan saygı uyandıran koruyucu kişiliğiyle Osmanlı devletinin Osmanlıdaki devlet anlayışının simgesidir." (...) Yazar da Türk kadınındaki cesaretinden ve yiğitliğinden ilham alarak romana *Devlet Ana* adını vermiştir.

Yazar, Osmanlı devletinin kuruluş yılları öncesine giderek, Türklerin töresini, kimliğini yansıtır. Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri kültürleri, Anadolu topraklarında yaşamaya devam eder. Yiğitlik, mertlik, adalet ve eşitlik gibi kavramlar, Türklerin vazgeçilmez özelliklerindendir.

Mustafa Karabulut

HALK HİKAYESİ OLARAK YUSUF İLE ZÜLEYHA

Yusuf, demek; aşk, demek... Züleyha, demek; Yusuf ile yanıp kül olmak demek. Aşkın en muhteşem halinin zirveye ulaştığı, nesilden nesile süre gelen; her dinde ve her kültürde tanınan, bilinen en kıymetli aşk hikâyesi kuşkusuz ki İslami tesirle vücut bulan Yusuf ile Züleyha kıssasıdır. (...)

Hikâyenin dünya halkları arasında birçok örneği vardır. Kur'an'da yer alan bir sure olarak Müslümanlarca o derece önemsenmiştir ki kıssa İslam'ın bütün yörelerinde müsbet bir şekilde rağbet görmüş, tavsiye edilmiş, buna telmihlerde bulunulmuş; her zümreden halkın gerek dinî, gerek ahlakî, gerek kültür yönünden eğitilmesi için tekrar tekrar kaleme alınmıştır. Böylece sadece Türk edebiyatında sayısı elliye geçen Yûsuf u Züleyhâ'lar ortaya çıkmıştır. Yusuf kıssası, Şark-İslam klasikleri olarak kabul edilen Hadikatü's Süedâ, Gülistan, Mantıku't Tayr, Fusûsu'l Hikem ve Mesnevî gibi eserlerde çeşitli telmihlerle yer almıştır. Bu eserler kendinden sonraki Yusuf ile Züleyha mesnevileri üzerinde etkili olmuştur).

Klasik Türk edebiyatında birçok şairin kaleme aldığı hikâye, divan şiirinde derin bir iz bırakmıştır. Müstakil Yusuf u Zeliha manzumelerinin yanında, hikâyeye telmihler yapılmış, hikâyedeki birçok unsur, mazmun olarak kullanılmıştır.(...)

Aysel Şasi

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- Öğrencilerin aşağıdaki karekodlarda verilen videoları izlemelerini sağlayınız.

Devlet Ana ile ilgili
videoya karekoddan
ulaşabilirsiniz.

Yusuf ve Züleyha ile ilgili
videoya karekoddan
ulaşabilirsiniz.

- 42. sayfada Ek-1'de verilen Çalışma Kâğıdı'nı çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- Öğrencilerin Çalışma Kâğıdı'ndaki soruları cevaplamalarını sağlayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- 41. sayfada verilen Çıkış Kartı'nı çoğaltarak öğrencilere dağıtınız ve öğrencilerden dinledikleri/ izledikleri videolardan faydalanarak Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.

3-2-1 Çıkış Kartı

3 Yaz: Öğrendiğiniz üç önemli bilgiyi yazınız.

1.

2.

3.

2 Sor: Merak ettiğiniz iki soruyu sorunuz.

1.

2.

1 Paylaş: Öğrendiklerinizin önemi hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

1.

Ek-1

Çalışma Kâğıdı

Öğrencinin Adı Soyadı: Sınıfı-Numarası:

Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinlerden faydalanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. *Devlet Ana*'nın konusu nedir?

.....

.....

.....

.....

2. *Devlet Ana*'daki Bacıbey nasıl bir karaktere sahiptir ve neyi simgeler?

.....

.....

.....

.....

3. *Devlet Ana*'da Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasında kadınların önemiyle ilgili neler söylenmiştir?

.....

.....

.....

.....

4. *Yusuf ile Züleyha* kıssası mesnevi olarak yazılmadan önce karşımıza nerelerde çıkar?

.....

.....

.....

.....

5. Hz. Yusuf kıssasının edebiyatımızda hangi formları mevcuttur?

.....

.....

.....

.....

4. TEMA

NESİLLERİN MİRASI

1. ETKİNLİK

Dönemlerin Sosyal, Siyasi ve Kültürel Yapısı

Etkinliğin Amacı	Temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görsellerin yer aldığı bir pano hazırlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görsellerin yer aldığı bir pano hazırlamaları istenebilir. Sözü edilen edebî dönemlerdeki metinlerin sadeleştirilmiş hâllerine yer verilebilir.
Araç Gereç ve Materyaller	- ders kitabı - güvenli dijital ortamlar - sınıf/okul panosu - yazı araç gereçleri

1. Aşama: Etkinlik Öncesi

- ▶ Öğrencilere etkinliğin amacını açıklayınız.
- ▶ 46. sayfada yer alan Ek-1'deki görselleri çoğaltarak öğrencilerin incelemesini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilerin yapacakları çalışmaya dikkatlerini çekmek amacıyla Ek-1'de yer alan görsellerden hangilerinin sosyal, siyasi ve kültürel yapı ile ilgili olduklarını gerekçeleriyle yazarak bu kavramlar hakkında bilgilerini tazelemelerini sağlayınız.
- ▶ Öğrencilere pano hazırlarken nelere dikkat etmeleri gerektiği hakkında bilgiler veriniz.
- ▶ Öğrencilerle 47. sayfada Ek-2'de yer alan açıklamaları inceleyerek öğrencilerin bilgilerini tazelemelerini sağlayınız.
- ▶ Öğrencilerin araştırmalarını bu açıklamalar doğrultusunda yapmaları için onları yönlendiriniz.
- ▶ Öğrencilere temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görsellerin yer aldığı bir pano hazırlayabilmeleri için kitaplardan, dergilerden ve güvenilir dijital ortamlardan faydalanabileceklerini söyleyiniz.
- ▶ Öğrencilerden temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görsellerin yer aldığı bir pano hazırlamalarını isteyiniz.
- ▶ Öğrencilere hazırladıkları panoda sözü edilen edebî dönemlerdeki metinlerin sadeleştirilmiş hâllerini kullanmalarını sağlayınız.

2. Aşama: Etkinliğin Uygulanması

- ▶ Öğrencilerden temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görselleri derleyip tasnif etmelerini isteyiniz.
- ▶ Öğrencilerin çalışmalarında sözü edilen edebî dönemlerdeki metinlerin sadeleştirilmiş hâllerine yer verip vermediklerini kontrol ediniz.

- ▶ Öğrencilerin çalışmalarını onlarla birlikte inceleyerek konu ile ilgili olanları tespit ediniz.
- ▶ Öğrencilerin araştırmaları neticesinde temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görseller ve edebî metinlerin sadeleştirilmiş hâlleri ile ilgili elde ettikleri verileri pano üzerinde sergilemelerini sağlayınız.
- ▶ Öğrencilerin panoyu amaca ve yönlendirmelerinize uygun bir şekilde hazırlamalarını sağlayınız.
- ▶ Öğrencilerin amaca uygun şekilde hazırladıkları panoyu fotoğraflayıp dijital ortamlarda da paylaşımlarını sağlayınız.

3. Aşama: Değerlendirme

- ▶ Öğrencilerin hazırladığı çalışmayı Kontrol Listesi aracılığıyla değerlendiriniz. Değerlendirme sonrasında öğrencilere geri bildirimler veriniz.

Kontrol Listesi			
Öğrencinin yaptığı çalışmanın aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilmesi beklenmektedir.			
Adı Soyadı:		Sınıfı-Numarası:	
	Ölçütler	Evet	Hayır
1	Ek-1'deki görsellerden hareketle sosyal, siyasi ve kültürel yapı hakkında bilgilerini tazeledi.		
2	Pano hazırlayabilmesi için kitaplardan, dergilerden, güvenilir dijital ortamlardan vb. faydalandı.		
3	Temada sözü edilen dönemlerin sosyal, siyasi ve kültürel yapısını yansıtan görselleri panoda sergiledi.		
4	Hazırladığı panoda, sözü edilen edebî dönemlerdeki metinlerin sadeleştirilmiş hâllerine yer verdi.		
5	Amaca uygun şekilde hazırladığı panoyu fotoğraflayıp panoyu dijital ortamlarda paylaştı.		
Öğretmen Notları			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			

Ek-1

- Aşağıdaki görsellerden hangilerinin sosyal, siyasi ve kültürel yapı ile ilgili olduklarını gerekçeyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dönemlerin Sosyal, Siyasi ve Kültürel Yapısı

Tanzimat Dönemi (1839-1896)

Sosyal Yapı

- Köklü yenilikler yapılarak modernleşme yönünde önemli adımlar atıldı.
- Toplumda özgürlük, eşitlik, adalet gibi değerler ön plana çıktı.
- Toplumsal yaşamda Batılılaşmaya gidildi.

Siyasi Yapı

- Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı imzalanarak devletin yönetim şeklinde değişiklikler yapılmaya çalışıldı.
- İmzalanan fermanlar ile Osmanlı vatandaşları arasında kanunen de eşitlik sağlanması amaçlandı.

Kültürel Yapı

- Medreselere ek olarak modern okullar açıldı.
- Batı etkisinde ilk sanat ve edebiyat ürünleri bu dönemde verildi.
- Toplum için sanat anlayışı benimsendi.
- Eserlerde hürriyet, eşitlik, kadın hakları vb. konular işlendi. Batılılaşmanın getirdiği değişim ve dönüşüm geniş yer tuttu.

Fecriati Dönemi (1909-1913)

Sosyal Yapı

- Kadınlar toplumsal hayatta daha fazla yer almaya başladı.
- Batı tarzı okullar yaygınlaştı.
- Başta eğitim seviyesi olmak üzere aydın kesim ile halk arasında seviye farkı arttı.

Siyasi Yapı

- Ülkede eşitlik ve hürriyet düşüncesi ile çabaları arttı.

Kültürel Yapı

- "Sanat şahsi ve muhteremdir." anlayışı benimsendi.
- Eserlerin dili süslü ve ağırdı, eserlerde estetik kaygı ön plandaydı.
- Bu dönem edebiyatçıları beyanname yayımlayan ilk edebî topluluk oldu.
- Yeni gazeteler ve dergiler yayın hayatına başladı.

Servetifünun Dönemi (1896-1901)

Sosyal Yapı

- Sosyal hayatta Batı tarzı bir yaşam benimsendi.
- Sınıf farklılıkları belirginleşti.

Siyasi Yapı

- Siyasi güç, padişahın elindeydi.
- Gazete, dergi ve kitaplar denetime tabi tutuldu.

Kültürel Yapı

- Yazarlar *Servet-i Fünun* dergisi etrafında toplandı.
- Sanat için sanat anlayışı ile halktan kopuk bir edebiyat benimsendi.
- Bu dönem eserlerinde ağır, süslü ve örtülü bir dil kullanıldı.
- Eserlerde bireysel konular işlendi.

Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)

Sosyal Yapı

- Türkçülük ve milliyetçilik akımları ön plana çıkmaya başladı.
- Toplumsal yapı savaşımlardan fazlasıyla etkilendi.
- Halkın yaşamı ilk kez gerçek anlamda edebiyata konu olmaya başladı.
- Kadınlar toplumda daha aktif rol aldı.

Siyasi Yapı

- Bu dönemde Osmanlı girdiği Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nda toprak kaybetti; Anadolu işgal edildi.
- 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile Osmanlı Devleti fiilen sona erdi.
- 1919-1923 yılları arasında Kurtuluş Savaşı yapıldı.
- 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

Kültürel Yapı

- Toplum için sanat anlayışı benimsendi ve ortaya konan eserlerde toplumsal konular işlendi.
- Yeni Lisan hareketi ile sade Türkçenin yolu açıldı.
- *Genç Kalem*ler dergisi edebiyatta etkin rol üstlendi.
- Eserlerde tarihî konular, Türk kimliği, Anadolu, halkın yaşamı vb. konular işlendi.
- Yabancı kelimeler yerine bu kelimelerin Türkçe karşılıkları kullanıldı.

KAYNAKÇA

- Güney, E. C. (2016). *Masallar*. Ankara: MEB Yayınları.
- Karabulut, M. (2009). Devlet Ana Romanı Üzerine Bir İnceleme. *Erdem Dergisi*. (53), 115-128.
- La Fontaine. (2023). *Masallar*. Sabahattin Eyüboğlu (çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. (2024). *Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (Hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)*. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara.
- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Şasi, A. (2016). Halk Hikayesi Olarak Yusuf ile Züleyha. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (56).
- Şatıroğlu, Â. V. (1971). *Dostlar Beni Hatırlasın*. Ümit Yaşar Oğuzcan (haz.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Kaynakça atıf sistemi, "APA 6 Yazım Kuralları ve Kaynak Gösterme" biçimine göre düzenlenmiştir.

Görsel ve genel ağı
kaynağına
karekoddan ulaşabilirsiniz.

